

רנ"ז – האבא של 5000 כתבות

נח זבולוני, כתב "המשקיף" ו"חרות", היה זה שהעביר ב־1946 לאצ"ל את הידיעה המצונזרת לפיה אמר גנרל ברקר, כי "יש להכות את היהודים במקום שהכי כואב להם – בכיס" * את הקריירה העיתונאית שלו סיים בעיתון "דבר", לאחר שפרש מ"חרות", והתאכזב מן המרכז החופשי

אלי זבולוני

נח זבולוני בחתונתו, מרץ 1948

את כתביו של אבי נח זבולוני היכרתי לצערי רק לאחרונה, שנים לאחר פטירתו, במהלך הקמת אתר אינטרנט המרכז את כל יצירותיו. תמיד ידעתי שאבא "עבד בעיתון", בעיקר בתור ילד כאשר אבא היה מנהל סניף עיתון "חרות" בירושלים, אך ידיעה זו התבטאה בעיקר בכך שהיינו בין היחידים בשכונה שהחזיקו בקו טלפון (אמנם שלוחה למשרד עיתון "חרות", כאשר היה צורך לחולל בידית כדי "לבקש קו", אך להזכירם מדובר בשנות ה־50...), או בביקורים בסניף עיתון "חרות" ברחוב הסולל 5 (רח' חבצלת), בהתבוננות בגלופות של המודעות שהיו תמיד על שולחנו של אבא, ובעיקר בלעשות "באלאגן" במשרד. במהלך איסוף החומרים אותם כתב נח זבולוני, או כתבות על אודותיו, גיליתי פרטים רבים על אבא, פרטים שהיו ידועים לי רק בחלקם, או נעלמו לחלוטין. לא ידעתי שיש להקדים

לשמו את התואר רב, מאחר והיה מוסמך לרבנות, שנאסר על־ידי הבריטים, שהיה נשוי פיקטיבית כדי לסדר אישור עלייה לבחורה יהודייה, שלמד אצל גדולי ישראל, ש"הסתנן" מרוסיה לפולין ועוד פרטים רבים ומגוונים, אשר את חלקם אנסה לכסות בכתבה זו. אבל ההפתעה הגדולה באמת הייתה כמות החומר. כאמור, תמיד ידענו שאבא "עובד בעיתון", אך גם בתור ילד הידיעה הייתה שאבא הוא יותר "מנהל" מאשר עיתונאי. נכון, אבא אחז בתעודת עיתונאי, אך מבחינתי היא שימשה כסוג של כרטיס כניסה למקומות ש"אדם מן הישוב" מתקשה להיכנס אליהם. במסגרת

אלי זבולוני הוא איש מחשבים, שהקים אתר אינטרנט לזכרו של אביו.

איסוף החומרים שכתב אבא, ביליתי מספר שנים בספריות, ולהפתעתי מצאתי אלפי כתבות שנכתבו על ידו. נכון להיום נאספו כ־5,000 כתבות וסביר שיש עוד רבות, שחלקן שלא יתגלה מאחר שנכתבו ללא שם המחבר.

למרות שלא התהדר בכך, ניתן לומר שנח זבולוני עסק כמעט כל חייו בלימוד תורה. החל מגיל בר־מצווה עת הבריח את הגבול לפולין מבית הוריו ברוסיה כדי ללמוד תורה (וגם בגלל המצב הכלכלי הקשה), נתפס, ניסה שוב, הצליח, ולמד משך 10 שנים במספר ישיבות אצל גדולי הדור. כבר בלימודים אלה ניכר אופיו העצמאי, וכפי שאמר בשיחה שהוקלטה, "לא היה לי אף אחד, עשיתי מה שרציתי, קמתי ונסעתי (מישיבה לישיבה)"¹. כך למד בישיבות וולוז'ין, נובהרדוק, קמניץ (אצל רב ברוך בר לייבוביץ), בית־יוסף מזריץ ובדווינסק וזכה גם להכיר וללמוד אצל הסטייפלר (הרב ישראל יעקב קנייבסקי) והרוגאצ'ובר (הרב יוסף רוזן). בשנות נדודיו מישיבה לישיבה חי נח זבולוני בצימצום רב, מכספי תרומות, ממענקים ובמקרים רבים מהיד אל הפה. מאחר והיה בודד ללא משפחה אשר נשארה רובה ככולה ברוסיה, וללא תמיכה כספית, נדד כאשר כל רכושו הוחזק במזוודה אחת או כפי שקרא לה: צ'ימידנצ'יק, זוג נעליים בלויות ובגדים קרועים, וכפי שתיאר את מצבו בימים ההם: "אני מהמשפחה לא קיבלתי שום דבר. הכל קיבלתי מהישיבה. אבל לישיבה לא היה מה לתת. לא היה אפילו לחם..."².

במידה והיה צריך לנסוע לישיבה אחרת, או למקום אחר מסיבה כלשהי היה מקבל מכתבי תמיכה ובקשה לסיוע, כך למשל כתב הגאון הרב ברוך בר לייבוביץ: "עתירתי בעד המוכ"ז הב' הרב החו"ב [החריף ובקי] המצוין עדיו לגדולות מר נח זאוילעוויטש מקוידאנאו (רוסיה) הלומד בישיבה"ק [ישיבתנו הקדושה] והגדולה "כנסת בית יצחק", אשר צריך עכשיו לנסוע למעון־קיץ להטיב את מצב בריאותו, והנה בטח נודע לכם מצב ישיבה"ק אשר נשבר כל מטה לחם, ה' ירחם, ואנו נושאים בעול של חובות עצומים, אחלה איפוא את נציגי העם והרבנים הגאונים הג' שליט"א להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך כראוי לת"ח [תלמיד חכם] גדול כזה הממית עצמו באהלה של תורה והמתעתד בע"ה להיות מגדולי ישראל, והוא מרוסיה, אשר נרדף במסנ' [במסירות נפש] מחמת הצורך להסתופף בצל תורה"ק [תורתנו הקדושה] והעליון יתב' יברך את כל התומכים והמסייעים בברכת "ברוך אשר יקים" וגו' ואך טוב וחסד ירדפום תמיד כנפש המברכם, רב מכבדם ומוקירם ... ברוך דוב לייבאוויץ " ²

תלמיד ישיבת "מרכז הרב"

גם לאחר עלייתו לארץ בגיל 24 (1934), אחרי עבודה בנגרות, צבעות, סבלות ושאר עבודות מזדמנות, ושנתיים של לימודים חילוניים (בבית הספר הטכני הגבוה "מונטיפיורי" בתל־אביב), חזר ללימוד תורה, ו"בילה" שש שנים בישיבת "מרכז הרב" – שבתחילה לא "התלהבה" לקבלו בגלל התחככותו בחיים החילוניים. ב"מרכז

הרב" היה נח זבולוני לפי דבריו "המתמיד של הישיבה"³, למד וחידש חידושים, וגם לאחר סיום לימודיו עד שנותיו האחרונות המשיך לבקר בישיבה, בפרט כאשר זו עברה לשכונת קרית משה בה התגוררנו. לאחרונה גיליתי תוך שיטוטי ברשת, כי אבא נהפך ל"גיבור תרבות אלטרנטיבית" לאברכים הצעירים של הישיבה: "... בימי חלדי, עת רשום הייתי בישיבה, זכיתי לבוא בקשרי ידידות קרובה עם חבורת בחורים שחיפשה לה גיבורי תרבות אלטרנטיבית – אך עדיין במסגרת הישיבתית. אחד הגיבורים היה ר' יענקעל ראדיטשקובער (והשני נח זבולוני – סופר דבר – שהיה שוכן כבוד בספרית ישיבת מרכז הרב)". מול ביתנו היה בית רעפים חד קומתי שבו התגורר הרב מרדכי אוסטרובסקי – רבה של קרית-משה, ולאחר מכן, חתנו של הרב אוסטרובסקי – אברהם מלמד ומשפחתו. מדי שבת היה אבא מגיע אחרי התפילה לשיעור גמרא, שפעמים רבות הוגש על ידו, וגם במקרים האחרים היה נח זבולוני אחד מהמתתפים הבולטים ב"שיעור". משך שנים לימד נח זבולוני את יובל מלמד, אברך מישיבת "מיר" ונכדו של אברהם מלמד המוזכר לעיל. לדבריו של יובל, לימוד זה היה "לימוד לשמה" – לימוד ללא אינטרסים או תועלת אישית. יחד התעמקו במסכת "שבת". יובל נקשר מאוד לאבא, ואף הקליט את סיפור חייו⁵. מבחינת אבא (וגם מבחינתי) היה בכך סוג של סגירת מעגל, מאחר וסבו של יובל לימד אותי את קריאת ההפטרה בטעמים לרגל ברהמצווה שלי. גם בלימוד להדיוטות לא בחל, ולפני בחינות בגמרא בבית הספר בו למדתי, הייתה מתכנסת אצלנו בבית "קבוצת לימוד" של חברים מהכיתה, ואבא היה מקדיש לנו שעות בניסיון להחדיר לראשנו האטומים את רזי ופולפולי הגמרא.

הרב יהודה גרשוני (העילוי מגרודנא), שהיה חברו הקרוב של נח זבולוני עוד מימי לימודיהם המשותפים בישיבת קמיניץ (1929), העריך מאוד את אבא ואת בקיאותו הרבה בדברי תורה. בשנת 1958 העניק לאבא הסמכה לרבנות⁶, וכך כתב בכתב ההסמכה: "ידעתי עוד את ערכו בזמן שלמדנו בחברותא... ואחרי כן שימש גדולי התורה בארץ ועלה מאוד כאחד הגדולים... והנה בשנתיים האחרונות התמסר ללמוד ענייני הלכה למעשה בכל ארבעה חלקי שולחן ערוך ובזה אראה את כוחו הגדול ומצאתי שנהירים לו שבילי ההלכות כאחד מגדולי הרבנים". אבא לא התהדר בתואר "רב", אפילו אני – בנו, לא הייתי מודע לעובדה שאני "בנו של רב", ורק שנים לאחר פטירתו במהלך איסוף החומר עבור האתר המוקדש לכתבותיו התגלגל לידי כתב ההסמכה לרבנות. גם בכתבותיו (לבד מאחת בעיתון "חרות" בשנת 1960) לא הקדים את התואר רב לשמו. הפעם היחידה בה השתמש בידע התורני הנרחב שלו לתועלתו החומרית, היה בתקופת המנדט עת עבד בהוצאת הש"ס השלם בירושלים בחיפוש עבור "מקורות" אותם רשם בכרטיסיות, כאשר השכר ששולם היה מיל מנדטורי (עשירית האגורה) לכרטיסיה⁷. נח זבולוני כתב מספר חיבורים תורניים בעיקר לירחון בית הכנסת "ישורון" – "טורי ישורון", אך כנראה שהמפעל הגדול בו העלה על הכתב חידושים רבים, אותם שמר במזוודה

ישנה בעליית הגג, ניזוק ואבד. גם עובדה זו נודעה לי רק ב"שבעה" אחרי פטירתו, עת הגיע לנחמנו ראש ישיבת "מרכז הרב" – הרב אברהם שפירא, שהביע צער גדול על אובדן חידושים אלה.

נישואים פיקטיביים בדרך ארצה

כבר בימיו הראשונים בישראל התהדקו קשריו של זבולוני עם אנשי התנועה הרביזיוניסטית. מיד עם עלותו ארצה נרשם כחבר בהסתדרות העובדים הלאומית, שאך נוסדה, ובה נשאר חבר עד יומו האחרון. הצטרף לאצ"ל, ולצה"ר כל זאת בעוד הוא מנסה להתקיים בעבודות מזדמנות: נגרות, שרברבות, סבלות, צבעות, חקלאות ועוד. כמנהג אותם ימים גם עיברת את שם משפחתו מזבילביץ' לזבולוני. בזמן לימודיו בישיבת "מרכז הרב" בשנת 1937 לערך הצטרף לברית הציונים הרביזיוניסטים בארץ-ישראל (הצה"ר), קיבל את ביטאונה "המשקיף" והחל להשתתף באספות של התנועה. באספות אלה הכיר את מי שהפך להיות ידידו הקרוב – דניאל ינובסקי, אז תלמיד ישיבת חברון, ומאוחר יותר לפי דבריו של זבולוני, אחד מאנשי אצ"ל הבודדים שנשארו בירושלים בשנת 1942. באחת האספות שמע הרצאה של אב"א אחימאיר במועדון בית"ר. נח זבולוני הוקסם מדבריו של אחימאיר, נהפך לידידו ומאוחר יותר לאיש סודו במערכת הירושלמית של "המשקיף" ואחר בעיתון "חרות". בשנת 1942 בזמן בו שהה עדיין בישיבת "מרכז הרב", קיבל הצעה לעבוד ב"קרן תל-חי" ובעיתון "המשקיף" בירושלים. נח זבולוני עזב את הישיבה, ומאז התחיל "הרומן" ארוך השנים עם "המשפחה הלוחמת".

באצ"ל שימש זבולוני בשני תפקידים: בדל"ק (שירות המודיעין של האצ"ל) כאשר דירתו ברחוב חגי 18 בירושלים שימשה כדירת קשר לאנשי האצ"ל שם היו מקבלים ומוסרים הודעות שונות. נח זבולוני מתאר את זאת בראיון שנתן בשנת 1982 לזן עומר מהמקומון "כל העיר"³: "אצלי בבית הייתה תחנת דואר של האצ"ל. החלון היה פתוח, גרתי ברחוב חגי, והחברים היו שמים שם את הדואר ובאים לקחת אותו. המקשר שלי היה יעקב פארשטיי, עכשיו הוא הד"ר אליהו תבין מהסוכנות. הוא גם עבד יחד איתי בחלוקת העיתון 'המשקיף' ונפגשנו מדי יום ביומו. בין אלה שבאו לתחנת הדואר המחתרית, שהייתה בביתי, היה גם מאיר שמגר, שהיום הוא שופט בבית המשפט העליון. הוא היה אז באותם ימים סטודנט צעיר למשפטים". עבודתו ב"המשקיף" נוצלה אף היא על-ידי האצ"ל. מדי יום היו מגיעות למערכת "המשקיף" ידיעות מסוכנויות הידיעות השונות. ידיעות שצונזרו על-ידי הבריטים, סומנו בדיו אדומה, והיה צורך להסירן מהמערכת. מדי יום היה מגיע נח זבולוני בודק את הידיעות המצונזרות ומעבירן לאצ"ל ("המשקיף" בהיותו עיתון חוקי של התנועה הרביזיוניסטית ניסה "לשמור מרחק" מהאצ"ל). כך הגיעה לאצ"ל בשנת 1946 אמירתו האנטישמית של המפקד הצבאי של הבריטים בארץ – הגנרל אלווין

ברקר שאמר "יש להכות את היהודים במקום שהכי כואב להם – בכיס שלהם". ידיעה זו שכמובן צונזרה, הועברה על-ידי זבולוני לאצ"ל שפירסמה בכרוזים שעוררו סערה רבה.

עילות נוספת במסגרת האצ"ל הייתה דאגה למשפחות האסירים והעצירים, דרך גביית כספים ותרומות שהועברו למשפחות עצירי האצ"ל ולח"י שישבו במאסר בארץ או בקניה. את הכספים היה אוסף דרך "קרן תל-חי", ומעבירם ל"ועדה למשפחות העצורים" אשר הייתה מחלקת הקצבות חודשיות לכל משפחה בסכומים שנעו בין 5-7 לא"י. במספר ראיונות בהם סיפר על פעילות זאת, טרח תמיד להזכיר שהיו משפחות שסירבו לקבל כסף, אם משום שמצבם הכלכלי היה שפיר, ואם מסיבות של גאווה.⁹ הפעילות הנוספת שעליה היה גאה, הייתה אספקת מזון יומית לעצורים ב"מרכזיה" (בית הסוהר המרכזי בירושלים ששכן ב"מגרש הרוסים"), ב"קישלה" (בית הסוהר בעיר העתיקה) ובבית הכלא לעצירות בבית-לחם. לשם אספקת המזון, שכר תלת-אופנוע (או תלת-אופניים), ובו התקינו שלושה דודים גדולים: דוד לאסירי האצ"ל, דוד לאסירי לח"י ודוד לעצורים לפני מאסר. מדי יום היה מגיע יחד עם סבל אותו שכר למסעדת המנזה של הסטודנטים במרכז העיר, שם היה ממלא את הדודים. עם האוכל הגיע לבתי הכלא, ושם חילקו לעצירים. במקרים רבים שימשה העברת האוכל גם להעברת פתקים אל ומאת העצירים וגם להברחת נשק. פעם אחת אפילו ניסו לשחרר כמה מחשובי העצורים על-ידי הכנסתם לסירי המזון הריקים, תכנית שבסוף לא התבצעה. בנוסף נסע פעמים בשבוע עד בית-לחם להעביר אוכל וחבילות לעצירות של האירגונים. בעודי ילד כאשר היינו הולכים אבא ואני במורד רחוב חבצלת בו שכנה ממערכת עיתון "חרות" בירושלים לכיוון רחוב יפו. חבורת הסבלים שהתגודדה שם בחיפוש עבודה קיבלה תמיד את אבא בברכות וחיוכים. בימים ההם תהיתי – מאיפה אבא מכיר את כל האנשים האלה – כעת הדבר ברור לי...

מעצר בביתו של דניאל ינובסקי

לפני נישואיו נהג להתארח מדי יום ששי בביתו של ידידו דניאל ינובסקי, ב-5 בספטמבר 1947 הופיעה קבוצת שוטרים בביתו של האחרון ועצרה אותו בגלל חברותו באצ"ל. לאחר שבדקו את תעודותיו של נח זבולוני אמרו לו, כי כבר שבועיים הם מחפשים אותו ועצרו גם אותו. סיפור המעצר הופיע בכל עיתוני התקופה, מ"קול העם" ועד "הארץ" ואפילו בעיתון "Palestine post" הוזכר המעצר. שני עיתונים גם דיווחו על חילול השבת שהשניים נאלצו לעבור בגלל המעצר ("המשקיף" ו-"הצופה" כמובן). נח זבולוני מתאר את מעצרו בראיון שנתן לדן עומר בשבועון "כל העיר"³ ובהומור הוא מספר שכאשר אמר לו הסרג'נט דאג שעמד בראש חוליית הבלשים: "מחפשים אותך, זבולוני!", ענה לו: "איך אתה מחפש אותי כאשר אתה רואה אותי כל יום במערכת המשקיף?". בהגיעו

ל"קישלה" היו בטוחים העצורים וגם השוטרים שהוא בא לבקר את האסירים, להביא להם אוכל ולדאוג לצרכיהם כדרכו מדי יום. אחרי 4 ימים שוחררו השניים לאחר חקירתם.

בימי מלחמת העצמאות, לא הגיעו עיתונים לירושלים הנצורה, ונח זבולוני נרתם להוצאת "החרות" – בטאון ירושלים הלוחמת". אביעזר גולן, בכתבה שפירסם לחג העשור של עיתון "חרות", מספר כי "יום אחד בא מישהו – דומני, נח זבולוני הנאמן – והכריז בהתלהבות: 'מצאתי!'. הדבר אותו מצא נח זבולוני הוא בית דפוס שבו ניתן היה להדפיס את העיתון"¹⁰. נח זבולוני באותו זמן היה עסוק בניהול של שלושה עיתונים: "המשקיף", "החרות" ועיתון בשם "משאל עם" בראשותו של פרופ' יוסף קלוזנר. במכתב אותו כתב לאב"א אחימאיר הוא מציין¹¹: "לת"א אינני יכול לבוא, כי עלי מוטלים שני עיתונים ועוד קצת עבודה בעיתון משאל עם שבראשו עומד. המשאל מחברי (?) הארגון במקום, כמעט לא ניכרת עבודת הצה"ר מחוץ לזבולוני שדעתו בוודאי ידוע לד"ר על אלו מה שכב' מכנה אותם במכתבו אלי. אנו עושים טרסק גדול. הרבה מודעות וייבין כתב את הכרוז שישנו היום ב'החרות' וכן הרבה סיסמאות. הפגשתי את ייבין עם אנ"ש והעניינים מסתדרים (זה בינינו)".

עם הקמת עיתון "חרות" נרתם זבולוני לניהול הסניף הירושלמי. כבר בתור ילד אני זוכר שהעיתון מילא את עולמו, החל מהבוקר עת גילה שהמחלקים לא הגיעו, או שהייתה תקלה אחרת, ועד לערבו של יום, עת סיים את ההכנות הדרושות ל"עיתון של מחר". משיח אבידן עיתונאי ותיק של "חרות" כתב בכתבה שפורסמה לרגל מלאות יובל לזבולוני את המלים הבאות:¹² "כשאתה אומר זבולוני, קם לפניך 'מוסד' שלם של איש אחד הממלא פונקציות של מוסד, המשרת את העתונות הלאומית ח"י שנים בכל התקופות והתמורות. איש אחד המעמיס על שכמו את עיקר המעמסה. הוא המביא והוא המכניס והוא המוציא. הוא המשכים והוא המעריב והוא העומד על משמר העתון. קייץ וחורף לא ישבות, פרט לשבת ויום טוב. הוא העושה נפשות לעתון והוא המוקיר סופרים וסר לפתחם להביאם ולקרבם אל העתון". מלים המציינות את מסירותו של נח זבולוני לעיתון "חרות". מסירותו לא הייתה רק לעיתון אלא גם למפלגה ולהסתדרות העובדים הלאומית. שימש כציר בוועידות המפלגה, חבר במועצה הארצית של התנועה, חבר בית הדין העליון של הסתדרות העובדים הלאומית ובזמן הבחירות שימש ביתנו כמטה של תנועת החרות (לי זכורים בעיקר הכריכים והמיצים שחולקו שם והאכזבות בהיוודע התוצאות...).

פיטורין ואכזבה

כגודל מסירותו של נח זבולוני, כך גדולה הייתה אכזבתו בהתנהגות כלפיו בזמן סגירת עיתון "חרות". לאחר האיחוד בין תנועת החרות לליברלים, איחוד שיצר

את גח"ל, הוחלט גם לאחד את עיתוני שני המפלגות – "חרות" ו-"הבקר" לעיתון אחד – "היום". אבא ציפה כמובן שימונה למנהל הסניף הירושלמי של העיתון המאוחד, ולמרבה אכזבתו, אחרי יותר מ-20 שנה של עבודה מסורה ב"המשקיף" וב-"חרות", הועדף מנהל "הבוקר" בירושלים – יעקב ויינברג, והוא נותר ללא עבודה. נח זבולוני מתאר את הרגשתו בימים ההם, בראיון שנתן לעיתונאי מוטי בסוק: ⁸ "נח זבולוני לא סלח ולא שכח לראשי חרות, אז תנועתו, על שהעדיפו את יעקב ויינברג, שהיה סוכן 'הבקר' בירושלים, כמנהל 'היום' בירושלים. ויינברג מסר את רשימת המינויים של 'הבוקר', לאחר שנסגר, ל'הארץ', אני נתתי את המינויים של 'חרות' ל'היום'. לשני העיתונים לא היו הרבה מינויים בירושלים. כמה מאות בלבד לכל אחד". כעבור זמן לא רב גם "היום" נסגר, אך זבולוני לא שכח ולא סלח. "מסרו לחיים קורפו, שוויינברג יהיה מנהל העיתון. מסירות של 24 שנים, יום ולילה, יום ולילה, נשכחה לחלוטין. המשכורת הייתה נמוכה. לא יצאתי לחופשות. כאשר מחלקים לא באו לעבודה אני חילקתי את העיתון. העיתון היה בשבילי דרך חיים. ויום אחד, הופ.... אני בחוץ. מפוטר". אוסיף כאן נקודה אישית. בימיו האחרונים של העיתון, חגגתי חגיגת בר-מצווה. לחגיגה באו כל ראשי מפלגת חרות, ומכריו הרבים של אבא. הורי הסתובבו בין הקהל גאים ושמחים. רק היום אני מודע לעובדה ששמחתו של אבא, הברכות והחיבוקים עם כל בכירי התנועה קרו כאשר הוא יודע ששבוע אחרי החגיגה (שוודאי נגסה חלק מתקציב המשפחה) הוא יהיה מחוסר עבודה ועתידו לחלוטין לא ברור. אן החלה למעשה הפרידה של אבא מתנועת החרות. הוסיפה לכך העובדה שהתנועה גם הקשתה על פרישתו, לא הייתה מוכנה להכיר בשנות עבודתו ב"המשקיף" למתן פיצויים, וגם הפיצויים שניתנו לו, ניתנו בצ'קים ושטרות דחויים של קרן "תל-חי" וחזרו כולם מהבנק ככאלה שאין להם כיסוי, עד שהיה צריך לערב את ידידו דניאל ינובסקי כדי שיקבל סוף סוף את המגיע לו. אחרי חצי שנה ללא עבודה, מצא עבודה בשנת 1966 במועצה הדתית בירושלים בתחילה כמנהל באגף "עזרת תורה" ואחר מונה כדובר המועצה, תפקיד בו שימש עד יציאתו לגמלאות.

שנים ההן, אחרי כישלונה של גח"ל בבחירות, קראו תיגר שמואל תמיר, אליעזר שוסטק ואחרים על מנהיגותו של מנחם בגין, ואחרי ועידת תנועה סוערת פרשו מתנועת החרות והקימו את מפלגת "המרכז החופשי". נח זבולוני עזב יחד עם חברו דניאל ינובסקי את תנועת החרות והצטרף למרכז החופשי, גם מסיבות אידיאולוגיות והעובדה שבתור איש הסתדרות העובדים הלאומית הזדהה עם אליעזר שוסטק, אך ברור שאחת הסיבות הייתה תחושת "הבגידה" שליוותה אותו. עם שמואל תמיר הוא המשיך למפלגת ד"ש עד להצטרפותה של האחרונה לממשלת הליכוד באוקטובר 1977. למרות שבדרך כלל לא הגיב זבולוני לענייני דיומא במכתבים למערכת, הרי הצטרפותו של תמיר לממשלת הליכוד הגדישה את הסאה מבחינתו, וכך כתב במכתב למערכת העיתון "דבר" ¹³ לקראת הבחירות

לכנסת העשירית ו"מות ד"ש": "כידיד ותיק שהלך אתך כברת־דרך ארוכה ולא נטש אותך אפילו במצבים הקשים ביותר... שמואל, האם שכחת את אשר עוללו לך כאשר גרשו אותך ביחד עם אליעזר שוסטק (כיום שר־הבריאות) משורות מפלגת 'חרות'? האם מצפה אתה להצגה דומה עם שובך ל'חרות'?... שמואל ב' (כפי שכינה אותך בגין בימיה הראשונים של 'חרות' כשהיה בה גם שמואל א' הוא שמואל כץ), האיש הישר שהסיק מסקנות וויתר על המשרה המכובדת והחשובה בממשלת בגין ועזב את המפלגה, אותך אני שואל: מה ראית לעשות שטות זו לחזור אל 'חרות' או אל הליכוד? הלא על כך נאמר: 'על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם'?"

כתיבה העיתונאית סייעו לו רבות עברו התורני שאפשר לו להתקרב לחוגים קיצוניים כאנשי נטורי קרתא והעדה החרדית שבדרך כלל הדירו רגליהם מכל הקשור לציונות, הידע הנרחב, היכרותו עם כל איש מאנשי ירושלים, ותיבול כל מפגש במילה דבדיחותא. עדות ליחס שלו זכה מחוגים אלה אפשר למצוא בדברים שהופיעו בעיתון "שערים" – עיתון "פועלי אגודת ישראל" במלאת לנח זבולוני יובל שנים:¹⁴ "נוח זבולוני (זבילביץ) הוא כעת אחד מעתונאי ירושלים הזריזים העובד בעתון חילוני – לאומי – אופוזיציוני. עם זאת ברשימותיו הפזיזות־הקולעות מורגש בן־התורה שבו, עד היום, ... ביתו בית־נאמן – בהליכותיו, בחינוך, קשור לעולם בני־תורה, מוקיר רבנן בעטו, מקושר ל'אלמא מאטר' שלו – ישיבת רבו – הרב קוק זצ"ל. רע להתרועע, בדוח־דעת, לעתים – במסגרת ה'פרטים' של 'בתי־יוסף'. והוא איש המחותר בימי המנדט. ... בארץ תחילה פועל־חלוץ ואח"כ תלמיד חכם. הרב. מוסמך. בילקוטו ספר 'חידושי תורה'. ולא נתבטל ולא מתבטל בסביבתו, כשכיפה הסרוגה או המגבעת על ראשו, לשמה. לעתים אתה מוכרח לחלוק עליו ועל דבריו, ולעתים אפילו לכעוס זמן מה עליו ... ובהגיע העתונאי, חבר־לעט – והוא מבחוץ עושה שליחות של מבפנים ליהדות של תורה בציון כהבנתו. יבורך: כה לחי לרנ"ז.

על ימין ועל שמאל

כאשר הלכנו יחד ברחובות ירושלים, ידעתי כי ההליכה תתארך כי אבא תמיד יפגוש מישהו שהוא מכיר, יעצור לשוחח איתו דקה או שתיים, יענה לקריאות "שלום רב נח", "מה נשמע נויחקה" ועוד כאלה רבות אחרות. כאשר פגש חבר או חברה חדשים שלי, מיד טרח לחוקרם על עצי המשפחה שלהם, ותמיד הכיר מישהו מאבותיהם, ואף הוסיף פרטים שלחברי לא היה שמץ של מושג על קיומם. סיפר לי העיתונאי שלמה נקדימון ש"אבא היה הר של ידע ומידע, עם סיפורים מאחורי הקלעים, גם מצחיקים..." ועוד סיפר לי הרב ישראל גליס, איש רדיו "קול חי" לאחר ראיון שערך איתי על "עיתונות ועיתונאות של פעם", על הדרך שבה אבא ליקט את כתבותיו: "פגשתי אותו פעם בשוק מחנה יהודה מחפש ארבעה מינים

לסוכות. פתאום ראינו את הרב שלמה זלמן אוירבך, הוא עם החושים העיתונאים נדבק אליו לראות מה הוא עושה ואח"כ הוא סיפר לי בהתלהבות שהרב אויערבך עבר דרך הדוכן הראשון ושם הייתה סחורה פשוטה והוא לא לקח כלום הוא נכנס פנימה ושוטט בין הדוכנים, אביך אחריו, הוא מצא מה שחיפש וכשהוא יצא הוא עבר דרך הדוכן הראשון וקנה גם שם. אביך רצה לדעת למה לכתחילה הוא לא לקח מהדוכן הראשון, הוא אמר לו שלא הייתה שם סחורה יפה, אבל כשהוא יצא הוא חשב אולי מישהו ראה אותי ואז הוא יחשוב שבדוכן הראשון הסחורה פסולה ויצא שהוא יפסיד. חזרתי וקניתי גם אצלו כדי לא לפגוע בפרנסה שלו"...

בעיתון "חרות" החל אבא לכתוב בטור הביקורתי "על ימין ועל שמאל" בו חתם בשם-העט רנ"ז. מדובר בראשי התיבות של ר' נח זבולוני, והדעות חלוקות מי העניק לו שם זה. האחת מייחסת שם זה לאב"א אחימאיר והשנייה לרב האסירים ר' אריה לוי. שני אישים שאבא העריך מאוד מאוד. "על ימין ועל שמאל" נהפך ל"הטור השמיני" שבו המשיך אבא לכתוב. כפי שמספר אברהם אקסלרוד, הכתיבה הייתה תחביב, לא מקצוע ולא פרנסה. למרות זאת מספר הכתבות ששיגר לעיתון "חרות" עבר את קו האלפיים. רק כדי לסבר את האוזן, ב"על ימין ועל שמאל" נכתבו 330 כתבות, וב"הטור השמיני" 240. ב"חרות" של אותם הימים נהגו הסופרים להשתמש בשמות-עט רבים. ייתכן כי הדבר נעשה כדי לתת את הרושם שמערכת העיתון משופעת בעיתונאים רבים, או מסיבה אחרת. בכל אופן עיתונאים רבים כתבו בשמות רבים ומגוונים. כך למשל יצחק דויטש, כתב העיתון בירושלים, היה נוהג לחתום גם בשמות יצחק די, י. דל"ת, ובמקורי מכולם: ש. ד. ויט, שלמה נקדימון הופיע גם בשם נ. שלמה, שלמה קדם, וכמובן אב"א אחימאיר שכתב תחת יותר מעשרה שמות-עט ובהם: אבא סיקרא, א. גיא ועוד. כך גם אבא שנהג לחתום בשמות נח זבולוני, נח זבילביץ (שם משפחתו המקורי), רנ"ז ובזה שאני גאה בו מכל – נח אביאלי.

עורר סערה בעדה החרדית

לאבא היו מספר סקופים. הוא הראשון שגילה שמנהיג נטורי קרתא ר' עמרם בלוי עומד להתארס עם הגיורת רות בן-דוד, ידיעה שעוררה סערה בחוגי העדה החרדית. ועוד בענייני נישואים: הידיעה כי שר-הדתות דאז, יעקב משה טולידאנו עומד בגיל 80 לשאת נערה בת 20, ידיעה שעורר "חרות" אייזיק רמבה חשש שהיא כל-כך הזויה וסרב לפרסמה – למחרת היום הופיעה הידיעה בכל העיתונים. נח זבולוני "כיפר" על מחדל זה, בכתבה שפירסם על ספרו של שר הדתות "אוצר הגנזים" ובו מדובר על נישואי רש"י אשר יש סברה שנשא אישה צעירה בהיותו בן 70.¹⁵ על סקופ נוסף שהוחמץ סיפר לי זאב גלילי. הדבר היה בשנת 1964 עת שימש גלילי כעורך הלילה של עיתון "חרות". נח זבולוני העביר לו ידיעה שראש הממשלה דאז לוי אשכול עומד לשאת לאשה ספרנית בכנסת הצעירה ממנו ב-35

שנה. לגלילי הידיעה נראתה כל כך בלתי מתקבלת על הדעת. העורך הראשי אייזיק רמבה נעדר, ולא הייתה לו אפשרות להצליבה ולכן החליט לגנזה. גם במקרה זה למחרת היום הופיעה הידיעה בכותרות כל העיתונים...
 חיידק העיתונות לא הירפה מנח זבולוני, ולאחר סגירת "חרות" פנה לשלום רוזנפלד, לימים עורך "מעריב" אותו הכיר מימי עבודתם המשותפת ב"המשקיף" וב"חרות", ואמר לו: "תראה, נשבר לי הכינור – אין לי עיתון!"¹⁶. נח זבולוני החל לכתוב ב"מעריב" כ"פרילאנסר", כמעט תמיד ללא שם (חוץ ממקרים בודדים בהם השתמש בשם העט נח-בנציון), ובדרך כלל במדורים שכללו אנקדוטות וסיפורים עסיסיים: "שיחות", "מטולה עד אילת", ו-"מהחרמון עד הסואץ". וגם כתבות גדולות יותר בתחום בו התמחה "העולם היהודי". איש קשר נוסף שהיה לו ב"מעריב" היה יוסי אחימאיר אליו שלח כתבות רבות. ב"מעריב" פירסם סקופ חדשותי על רשימות "פסולי חיתון" שהיו קיימות במשרד הדתות, ולמעשה חשף לראשונה הימצאותן של רשימות אלה.

כתב לענייני דת של "דבר"

בשנת 1980, כאשר יצא לגמלאות והוא כבר בן 70, שלח לניסיון כתבה לעיתון "דבר", ואל יקל הדבר בעיניכם. בשנות ה-50 עיתון "דבר" שופרה של מפלגת השלטון מפא"י ושל בן-גוריון, היה "בד אדום" לנח זבולוני שלא היסס לקטול אותו בכתבותיו ב"על ימין ועל שמאל" ו-"הטור השמיני". אחרי כתבה ראשונה זו, החל מבול של כתבות. אבא המשיך לכתוב עד סגירתו של "דבר" בשנת 1995, ופירסם בו יותר מ-2400 כתבות, שרובן הופיעו תחת שמו. עד מהרה שימש זבולוני ככתב לענייני דת של העיתון, חלק ניכר מכתבותיו היו חדשותיות בפרט על המתרחש בעדה החרדית בירושלים, ובחצרות הליטאים בירושלים ובבני-ברק. הוא היה מעורה היטב בחוגים אלה, והיה לאיש סודו של "שר החוץ של נטורי קרתא", הרב משה הירש, קירבה שעוררה את חמתם של מספר עיתונים חרדיים. מקור נוסף היו חצרות הליטאים ובפרט זו של הרב שך איתו למד בישיבת קלצק בשנת 1927, ומאז שמר על קשרים איתו ובפרט עם בנו שהיה חברו הקרוב – הרב ד"ר אפרים שך ז"ל. וגם עם הצד השני – החסידים הקפיד לשמור על קשרים ובפרט עם אנשי חב"ד שדוברים העביר לו ידיעות רבות.

אבל לא בידיעות החדשותיות ב"דבר" הייתה גדולתו, אבא כתב עשרות מאמרים חלקם השתרעו על פני עמוד שלם ובהם סיפורים על העולם היהודי וכתבות מפורטות על מנהגים וסיפורים שהופיעו בדרך כלל לפני חגי ישראל. משנת 1994 עד סגירתו של העיתון היה לזבולוני מדור קבוע אותו ערך בשם "מה בירושלים". נוכחותו של נח זבולוני בעיתון מפלגת הפועלים "דבר" הפכה אותו (לדעתי) לעיתון "הדתי" ביותר מבין העיתונים החילוניים באותם הזמנים, ויעיד על כך משפט של חנה זמר עורכת "דבר" במכתב ששלחה לאבא¹⁷: "אני בהחלט נהנית ממקורותיך

ומודה על עבודתך". נח זבולוני המשיך לכתוב בעיתון "דבר" עד סגירתו בשנת 1995, ולמרות שמאז לא שלח מאמרים לעיתונות, הרי המשיך להכין כתבות אותן נשא בדרך כלל כהרצאות במועדון הקשישים של "שיכון תומך" בקרית משה בה התגורר. ואסיים בנימה אישית: את העבודה באיסוף החומרים אותם כתב ופירסם אבא התחלתי כשש שנים אחר פטירתו. כאמור, הופתעתי מכמות החומר וממגוון הנושאים עליהם כתב ומהדברים שעברו עליו ב-94 שנות חייו. הייתי רוצה שיראה את מעשה ידיו, אסוף, מקוטלג ומפורסם. אין לי ספק שהדבר היה גורם לו סיפוק רב.

הערות:

- 1 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery41.asp> – נח זבולוני סיפור חיים – 1929 – חלק ח
- 2 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery12.asp> – מכתב המלצה ובקשת תמיכה מרב ברוך בר לייבאוויץ משיבת קמניץ
- 3 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article4_19820730.asp – גם בגין לא זרק פצצות א' – דן עומר – "כל העיר" – 30/07/1982
- 4 http://www.bhol.co.il/forums/topic.asp?cat_id=4&topic_id=1316247&forum_id=1364&upd=1
- 5 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery2.asp> – נח זבולוני – סיפור חיים – 1910-1924 – חלק א.
- 6 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery11.asp> – הסמכה לרבנות מהרב יהודה גרשוני.
- 7 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article1_19600826.asp – רב פעלים, תלמיד-חכם וענוותן – כתבה שכתב אברהם אקסלרוד בעיתון "חרות" לרגל יובל שנים לנח זבולוני – 26/8/1960
- 8 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article3_19921002.asp – כתבתו של מוטי בסוק: ומה פוסק על כך הרנ"ז – דבר השבוע – 2/10/1992
- 9 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery8.asp> – ראיון עם רנ"ז על ימיו באצ"ל – חלק ב' – הוקלט 10/11/1968 – באדיבות מכון ז'בוטינסקי.
- 10 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article20_19581226.asp – "חרות" בתוך מלחמת החרות – 26/12/1958 – אביעזר גולן – חרות.
- 11 http://www.ranaz.co.il/letters/article1_19480730.asp – מכתב מנח זבולוני לאבא אחימאיר – 30/7/1948
- 12 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article2_19600826.asp – רנ"ז בעל יובל – 26/8/1960 – משיח אבידן – "חרות"
- 13 http://www.ranaz.co.il/articles/article2264_19810423.asp – מכתב גלוי אל שמואל תמיר – מכתבים למערכת – "דבר" – 23/4/1981
- 14 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article21_19601110.asp – יובל עיתונאי ת"ח – ג. ברכיה – שערים – 10/11/1960
- 15 http://www.ranaz.co.il/articles/article1270_19600717.asp – ספרו של שר-הדתות הרב טולידאנו דן בנשואי נערה צעירה לגבר זקן – עיתון "חרות" – 17/7/1960
- 16 http://www.ranaz.co.il/aboutRanaz/article5_19820806.asp – גם בגין לא זרק פצצות ב' – דן עומר – כל העיר – 6/8/1982
- 17 <http://www.ranaz.co.il/gallery/gallery27.asp> – מכתב מאת חנה זמר – 28/4/1983